

והשמר השנים וששים הוא שמר מתנת שכיב מרע.

והיא מהחלקת לדרכים הרבה כי אין העדים כותבין אלא מה שצוה להם הנותן או שקנו מידו ואין זה מקומו להאריך כאן כי בסיעתא דשמיא אנו עתידין לפרשו בהלכות מתנת שכיב מרע ומצוה מחמת מיתה להחזיר הסדר במקומו בענין השמרות כתבינן הכא קצת והוא מה ששנינו בספרי⁽¹⁾ מי שמח⁽²⁾ שכיב מרע שכתב נכסיו לאחרים שייר קרקע כל שהוא מתנתו קיימת מאי טעמא דאולינן בתר אומדנא דאי הוה ידע דחיי לא הוה כתב כלל לכולהו נכסיה לאחריני אבל אי שייר קרקע כל שהוא אמרינן למיסמך עליה שייריה הילכך מתנתו קיימת אמר רב יוסף בר מניומי⁽³⁾ אמר רב נחמן שכיב מרע שכתב כל נכסיו לאחריני רואין אם במחלק פיי שנתן לזה ולזה בבת אחת שלא נמלך בין לזה ולזה ולא שחק בין נתינה לנתינה מת קנו כולן שהרי לא חזר עמד חזר ככולן שהרי הוא כשימ שכתב נכסיו לאחרים ולא שייר כלום אבל אם זה השכיב מרע הוא כנמלך כמי שנתן לזה ושחק ואח"כ נמלך ונתן לשני וכן לשלישי וכן לכולן מת קנו כולן ואפי' האחרון שהרי לא חזר בו עמד אינו חוזר אבל בראשון⁽⁴⁾ כי בראשונים שייר מקרקעותיו מה שנתן לאחרון. ומקשינן ודילמא לכולם נמור בלבו לחת להם ולהקנותם כאחד וזה שנראה שנמלך לאו נמלך הוא אלא עיוני קא מעיין. ותרצינן בתמיהא⁽⁵⁾ דשכיב מרע מידק רייק והדר יהיב. אמר רב יוסף⁽⁶⁾ בר מניומי אמר רב נחמן שכיב מרע שכתב נכסיו לאחרים ועמד אינו חוזר חיישינן שמא יש לו נכסיו במדינה אחרת אלא מתניי דקתני לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו קיימת היכי משכחת לה אמר רב חמא באומר כל נכסי אלו, מר בר רב אשי אמר במחוק, והלכתא כהני פירוקי. איבעיא להו חזרה במקצת הויה חזרה בכולהו או לא, פיי כגון שאין לא אלא שדות שלש והוא שכיב מרע ונתנן כולן לראובן ואח"כ אמר השרה האחת תהיה לשמעון והשתיים שהן נתנות לראובן כבר לא הזכירן בשעת חזרה בשרה האחת שנתן לשמעון מיהו כאלו חזר גם בשתי שדות הנותרות או לא, ובעיין אלו אינה אלא היכא שמת דהיכא דעמד לא צריך מילתא דמתנה בלא שיור היות לראשון וכיוי והלכתא חזרה במקצת הויה חזרה בכולה דתניא כולן לראשון ומקצתן לשני שני קנה ראשון לא קנה מקצתן לראשון וכולן לשני ראשון קנה שני לא קנה, ומשכחת לה לרישא בין בשמת בין בשעמד והא דקני מיניה וסופא לא משכחת לה אלא כשעמד דאי בשמת שני⁽⁷⁾ קנה ראשון לא קנה דהא הדר ביה מקמא⁽⁸⁾ הילכך לא משכחת לה אלא כשעמד והא דקנו מיניה, אמר רב ששת יסול יוכה יחויק יקנה כולן לשון מתנה הן.

⁽¹⁾ כבא בתרא ד' קמ"ו ע"ב.

⁽²⁾ ד' קמ"ח ע"ב.

⁽³⁾ צ"ל: אלא באחרון.

⁽⁴⁾ צ"ל: סתמיה. ע"י ביד רמ"ה דף רכ"ג.

⁽⁵⁾ וכיה בריף. ובגמרא ר' אחא. וכ"כ ביד רמ"ה שם.

⁽⁶⁾ כ"ה בריף. כ"י כמ"ש בדקדוקי סופרים. אכנס בדמוס (מלכר קרשמי ויניציא): ראשון

קנה מקצת ושאר הנכסים לשני.

כמתניתא תנא אף יחסין וירש בראוי ליוורשו ויוחנן¹) בן ברוקא היא, ויהנה בהן ויראה בהן²) וישען בהן אלו השני³) לשונות עלו בתיקו, אי קני אי לא קני, וכת' נאון דלא קנה. ירושלמי⁴) ר' יוחנן בשם ר' ינאי עשו דברי שכיב מרע כבריא שכתב ונתן והוא שמת מאותו החולי.

פ"ס' קרקע כלל⁵) שהוא מתנתו קיימת וכמה כל שהוא כדי פרנסתו וליתא לדרב יהודה⁶) מדרכה⁷) אמ' רב נחמן דאמ' חמשה ער שיכתבו כל נכסיהם ואלו הן שכיב מרע עבדו ואשחו ובניו ומכרחת דשמעת מיניה דשיור מידי בכלהו הוי שיור ולא בעינן כדי פרנסתו ושכיב מרע היא הא דאמ' רב יהודה דתנן שכיב מרע שכת' כל נכסיו לאחרים שייר קרקע כל שהוא וכו' ולא דוקא נמי קרקע אלא אפי' מטלטלי הוי שיור לכד מכתובת אשה דמקרקעי תקינו רבנן מטלטלי לא תקינו רבנן, והשתא נמי דתקינו רבנן בתראי למנבא מטלטלי אפילו לכתובת אשה הוי שיור⁸). אימיה⁹) דרב זוטרא בר טוביה כתבתינהו לביי¹⁰) לנבסה לרב זוטרא בריה אמ' דבעינא אינסובי לרב זכיד לסוף אינסיבי ואיגרש' אתיא לקמיה דרב ביבי בר אבוי אמ' משום אינסובי הוא והא אינסיבא, אמ' ליה לרב הונא¹¹) בריה דרב יהושע משום דאתא ממולאי ואמר¹²) מילי מוליאיתא אפי' למאן דאמ' מכרחת קני הני מילי היכא דלא נליא דעתיה הכא הא נליא דעתיה, אימיה דרמי בר חמא כתבתינהו לנכסי באורחא לרמי בר חמא ובצפרא כתבתינהו לרב עוקבא בר חמא ומתה¹³) אול רב עוקבא בר חמא לקמיה דרב נחמן¹⁴) אמ' ליה מאי שעמא אוקמיה לרב עוקבא בר חמא בנכסיה אי משום דהררא בהא הא שכיבא אמ' ליה הכי אמ' שמואל כל שאלו עמד חוזר¹⁵) כמתנתו אימר דאמ' שמואל לעצמו לאחר מי אמ' אמ' ליה בפירוש אמ' שמואל בין לעצמו בין לאחר. אימיה דרב עמרם הוה ליה מלוגא דשפרי כי קא שכתב אמרה להו לעמרם ברי אחא אחוהי לקמיה דרב נחמן א"ל והא לא משך אמ' ליה¹⁶) דברי שכיב ככתבינן וכמסירין דמי. אחתיה דרב דימי בר יוסף הוה ליה עיסקא¹⁷) בפרדיסא כל אימת דהוה חלשה הוה מקניא ליה ניהליה וכי קיימא הדרא בה זימנא חדא חלשה שלחה ליה תא קני כל היכא דבעית אתא שייר וקני מיניה¹⁸) כי קיימא הדרא בה אתא לקמיה דרב נחמן שלח ליה לא אתא¹⁹)

¹ צ"ל: ור' יוחנן.

² צריך להוסיף: ויעמוד בהן.

³ צ"ל: ארבע, היינו ד' במקום ב'. וזכיר רמ"ה: ואלו כלן עלו בתיקו.

⁴ כתובות פ"א. מובא גם בס' העשור ד"ו דף צ"ז וד"ל דף נ"ו.

⁵ צ"ל כל (בבא בתרא ד' קמ"ט ע"ב).

⁶ לשון הר"ף.

⁷ צ"ל מדרכא (ד' ק"ג ע"ב).

⁸ עכ"ל הר"ף בשנויים מועטים.

⁹ בבא בתרא ד' קנ"א.

¹⁰ מותר. — ¹¹ צ"ל: רב.

¹² צ"ל: אמריתו.

¹³ צריך להוסיף: אול רמי בר חמי לקמיה דרב ששת אוקמי בנכסי.

¹⁴ צריך להוסיף: אוקמי בנכסי. אול רב ששת לקמיה דרב נחמן.

¹⁵ צריך להוסיף: חוזר.

¹⁶ צ"ל: להו.

¹⁷ צ"ל: פיסקא כמ"ש בר"ף, ובנמרא פיסקתא וכתב הרש"ם כמו פיסקא. ובס' העשור

ד"ו דף צ"ז ע"ד: קרנא (ד"ל ד' נ"ז ע"ז).

¹⁸ צ"ל: מינה. — ¹⁹ צריך להוסיף: אסר.

שמר מתנת שכיב מרע

מאי אייתי הא שירי וקנו מינה שלח ליה אי לא אחית מחינא לך בסילוא דלא
 מבע דמא אמ' להו (סהרדי¹) הוה מעשה אמרו ליה²) ווי דקא מיתה הא איתתא
 אמ' להו איכ הוה מצוה מחמת מיתה ומצוה מחמת מיתה חוור. נרסינן בפר' מי
 (שחזוי³) אמ' ר' אלעזר שכיב מרע שניתק מחולי לחולי מתנתו מתנה וסוניא
 דשמעתא התם בשלא עמד והלך על משענתו אבל עמד והלך על משענתו בין חולי
 לחולי אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת מתנתו מתנה ואם לאו אין מתנתו
 מתנה, ואם הלך בשוק בלא משענה אין מתנתו מתנה, איתמר⁴) מתנת שכיב מרע
 במקצת אמ' רב נחמן הרי היא כמתנת בריא ובעיא קנין. איתביה רבא לרב נחמן
 שייך קרקע כל שהוא מתנתו קיימת מאי לאו⁵) דקנו מיניה אי הכי אימי סיפא לא
 שייך קרקע כל שהוא אין מתנתו קיימת ואי דקנו מיניה אמאי לא אמ' ליה הכי
 אמ' שמואל שכיב מרע שכת' כל נכסיו לאחרים אעפי שקנו מידו אם עמד חוור
 בירוע שלא היה קנין אלא מחמת מיתה, והלכתא מתנת שכיב מרע במקצת בעיא
 קנין ואעינ רמית ואם עמד אינו⁶) חוור, מצוה מחמת מיתה לא בעיא קנין והוא
 דמית עמד חוור ואעינ דקנו מיניה, הא דאמ' שמואל⁷) שכיב מרע שכת' כל נכסיו
 לאחרים אעפי שקנו מידו אם עמד חוור בירוע שלא⁸) היה קנין אלא מחמת מיתה
 דשמעת מינה טעמא דלא⁹) עמד הא עמד¹⁰) קני ואוקימנא במיפסא את כחו והיכי
 דמי מיפסא את כחו אמ' רב חסדא דכת' לה וקנינא מיניה מוסיף על מתנתא דאו
 אי¹¹) לא קני דכיון דכת' בה קנין שמא לא גמר להקנתו אלא כשמר ואין
 שמר לאחר מיתה¹²). פשיטא כת' לזה וכת' לזה היינו רכי אחא רב דימי אמ' דייתיקי
 מבטלת דייתיקי. כתב וויכה לזה וכת' וויכה לזה מאי אמ' רב ראשון קנה ושמואל
 אמ' שני קנה, רב אמ' ראשון קנה הרי הוא כמתנת בריא, ושמואל אמ' שני קנה
 הרי הוא כמתנת שכיב מרע והלכתא כשמואל. בסורא מתני הכי, בסומבריתא מתני
 אמ' ר' ירמיה בר אבא שלחו ליה מבי רב לשמואל ילמדנו רבי שכיב מרע שכת'
 וזכה וקנו מידו מהו אמ' ¹³) להו אין לאחר קנין כלום ולא מצי למיהדר ביה בין
 לעצמו בין לאחר. הריא¹⁴) דכתבה לכולהו נכסה וקנו מידו¹⁵) אתא לקמיה דרב
 הונא אמ' לה מאי אעביד לך דלא אקניית כדאקנו אינשי הא קא מפרשי רבנן¹⁶)
 דעל ידי זיכוי וקנין הות ומשום הכי לא מצי לטהרר בה, ההוא דהוה כתוי בה
 בחיים ובמות רב אמ' הרי היא כמתנת שכיב מרע דמיכת' בה במות לאחר מיתה

¹ צריך להוסיף: היכי.

² צריך להוסיף: אמרה הכי.

³ גוסינן ד' עיג' וטובא מה ברי"ף.

⁴ בבא בתרא ד' קניא ע"ב.

⁵ צריך להוסיף: דלא קנו מיניה, לא.

⁶ עיי' ברי"ף.

⁷ לשון הרי"ף.

⁸ ב"ב ד' קניב ע"ב.

⁹ צ"ל דעמד.

¹⁰ צ"ל: לא עמד.

¹¹ דא ואי.

¹² עכ"ל הרי"ף.

¹³ שלח.

¹⁴ שם ד' קנינ: דקנו מיניה.

¹⁵ כ"ה ברי"ף. ועיי' בס' העמוד ד"ו ר' צ"ח ע"ב וד"ל ר' נ"ץ ע"ד שהביא שני הנוסחאות.

¹⁶ כ"ב הרי"ף.

הוא והאי דכתי' בחיים סימנא לחיים ושמואל אמ' הרי היא כמתנת בריא מדכתי' בה מחיים הוא⁽¹⁾ ובמות כמאן דאמי' מעתה ועד עולם, אמרי נהרדעי הלכתא כוותיה דרב ואמי' רבה⁽²⁾ ואי כתבה מחיים קני'. אמ' אממר לית הלכתא כרבא אמ' ליה רב אשי לאמימר פשיטא דהא אמרי נהרדעי הלכתא כוותיה דרב מהו דתימא מחיים מודה קמ"ל. וכתב אחד מן המחברים ו"ל הכי תדע דמתנת שכיב מרע במצוה מחמת מיחא יש בה ארבעה דרכים כשעמד ויש בה ארבעה דרכים כשמת. הדרך הראשון ניתן במקצת ומחמת מיחא ובקנין שלא הקנין⁽³⁾ כלום להיכא שעמד כי ההיא עוברא דאחתייה דרב דימי שהיה בקנין ובשיור ואסיקנא דלא קנה. הדרך השני הניתן במקצת ומחמת מיחא ובלא קנין דוראי וברור שאם עמד חוזר דיש לומי' בקנין יכול לחזור כל שכן בלא קנין. הדרך השלישי נותן כל נכסיו ובקנין מצוה מחמת מיחא דיכול לחזור דהשתא היכא שהוא בשיור ובקנין יכול לחזור כל שכן היכא שאינו בשיור שהקנין לא יועיל וחוזר. הדרך הרביעי נותן כל נכסיו מצוה מחמת מיחא ובלא קנין דכל שכן שאם עמד שיכול לחזור דהשתא בקנין יכול לחזור כל שכן בלא קנין. והיכא שמת אתה מוצא בו נמי ארבעה דרכים. הדרך הראשון מצוה מחמת מיחא שנתן מקצת נכסיו בלא קנין ומת קנה הכל המקבל מתנה וכמו שאמרנו לעיל מצוה מחמת מיחא לא בעי קנין והוא דמית. הדרך השני מצוה מחמת מיחא שנתן מקצת נכסיו בקנין ומת דוראי שקנה מקבל המתנה דהשתא בלא קנין קנה כל שכן בקנין. הדרך השלישי מצוה מחמת מיחא שכתב כל נכסיו בלא קנין ומת שקנה מקבל המתנה דכיון שמתה מיחא הוא נמר ומקנה מאחר שמת דעד כאן אין אנו אומרין במי שכת' כל נכסיו לאחרים שאם עמד חוזר דבידוע שלא היה קנין אלא מחמת מיחא אלא בזמן שעמד אבל אם מת קנה. הדרך הרביעי מצוה מחמת מיחא שנתן כל נכסיו ובקנין ומת דוראי שקנה דהשתא בלא קנין קנה כל שכן בקנין. נמצאו כל המדות הללו שיש בו שוות ואתה מוצאם בכלל אחד כי האי גונא מתנת שכיב מרע שהוא מצוה מחמת מיחא בין במקצת בין בכל הנכסים בין בקנין בין שלא בקנין אם עמד חוזר בכלו ואם מת קנה מקבל מתנה וחוזר בו שפירשנו בין לעצמו בין לאחר יכול לחזור ובין שתהיה החזרה לאחר שעמד ובין שתהיה החזרה והוא בתוך החולי ולא שנא לעצמו ולא שנא לאחרים יכול לחזור וכשם שאלו עמד חוזר כשהוא בתוך החולי נמי חוזר והלכה בכלל הני דרכים שפירשנו. ובמתנת שכיב מרע שאינו מצוה מחמת מיחא אתה מוצא נמי ארבעה דרכים כשעמד וארבעה דרכים בשמת. הדרך הראשון שכיב מרע שנתן מקצת נכסיו בלא מצוה מחמת מיחא וקנו מידו אם עמד אינו חוזר שהיא היא כמתנת בריא. הדרך השני שכיב מרע שנתן מקצת נכסיו בלא מצוה מחמת מיחא ולא קנו אם עמד חוזר שהרי העמיד רב נחמן משנתנו שאנו אומרין בה שייר קרקע כל שהוא מתנתו קיימת בשקנו מידו ועוד דעד כאן לא קאמי' שכיב מרע שאם עמד אינו אלא בקנין אבל בלא קנין לא. הדרך השלישי מתנת שכיב מרע בלא מצוה מחמת מיחא ובכל הנכסים ובקנין ועמד שהרי הוא חוזר וכמו שהעמדנו משנתנו לא שייר קרקע כל שהוא אין מתנתו קיימת ואעיג דקנו מידו, ובדרך זה מחלוקי' דרב ושמואל בארכבא אחרי רגשי⁽⁴⁾ דרב סבר אם עמד אינו חוזר לפי שיש שם קנין ושמואל סבר בידוע

(1) צ"ל: מהיום הוא דקאמר כמ"ש ברי"ף. אמנס בגמרא: מחיים הוא דקאמר.

(2) צ"ל: רבא.

(3) הקניא.

(4) צ"ל רכשי (שם דף קנ"ב).

שמר מתנת שכיב מרע

שלא היה קנין אלא מחמת מיתה ואם עמד חוזר. הדרך הרביעי מתנת שכיב מרע בלא מצוה מחמת מיתה ובכל הנכסים ובלא קנין ועמד דודאי שאם עמד חוזר דהשתא בקנין חוזר כ"ש בלא קנין. נמצאו ארבעה דרכים הללו הראשונות בלבד הוא דאמי בה שאם עמד אינו חוזר והשליש כולן שוות שאם עמד חוזר. ואתה מוצא בה ארבעה דרכים כשמת. הדרך הראשון מתנת שכיב מרע במקצת בלא מצוה מחמת מיתה ובקנין ומת דודאי קנה כדאמר"י והלכתא מתנת שכיב מרע במקצת בעיא קנין ואעיני דמית. הדרך השני מתנת שכיב מרע במקצת בלא מצוה מחמת מיתה ובלא קנין ומת לא קנה מקבל המתנה מאחר שפסקנו דבעי קנין ואעיני דמית. הדרך הני מתנת שכיב מרע בכל הנכסים שאינו מצוה מחמת מיתה ובקנין ומת זו היא נמי שחלקו בה רב ושמואל וקבענו הלכה כשמואל ודרך זו יש בה שני עניינים הראשון אם לא היה במיפה את כחו לא קנה ואפי' שמת הנותן. והענין השני אם היה במיפה את כחו קנה הכל המקבל. הדרך ה' מתנת שכיב מרע בכל הנכסים שאינו מצוה מחמת מיתה ובלא קנין ומת לפי הדקדוק שדקדקנו למעלה קנה מקבל המתנה. ופי' רבי' שמואל (בן חפני¹) נאון זיל דכל המוכיר שם מיתה בשעת המתנה הוא הנקרא מצוה מחמת מיתה כגון שמוכיר ואומי מפחד אני מן המיתה או שאמי מפחד אני שמא תבא עלי המיתה פתאום כדגרסינן²) הרי זה גיטך מהיום אם מתי מתולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומת רואין אם מחמת חולי הראשון מת הרי זה גט ואם לאו אינו גט. וגרסינן לבתר הכי גיטו כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד חוזר, ורב נחמן שאמי לשהרי³) היכי הוה אמרה ליה ואמי ווי דקא מתה ההיא איתתא ואמי אם כן מצוה מחמת מיתה הוא ומצוה מחמת מיתה חוזר. ועוד פסק ואמי דהיכא שניתק מחולי לחולי ולא היה בריאות בין שני החולאי' ומת מן החולי השני נתקיימה המתנה דאמי שכיב מרע שניתק מחולי לחולי מתנתו מתנה וכמו כן היה שיוצא להנין ושנתן מה שנתן הרי זה דינו כדין מצוה מחמת מיתה כדגרסינן⁴) גניבא יוצא בקולר הוה כי קא נסיק אמי ארבע מאה זוזי מחמרא דנהר סניא. אמי רב זירא אי דרא⁵) ר' אבינא לסלתיה ואול לנביה רב הונא בריה ואמי גיטו כמתנתו מה מתנתו אם עמד חוזר אף גיטו אם עמד נמי חוזר, ומה גיטו אעיני דלא אמי תנו אף מתנתו כיון דאמי תנו אעיני דלא קנו מיניה. מתקיף לה ר' אבא ואימי מה מתנתו ישנה לאחר מיתה אף גט לאחר מיתה, אלא רב אבא הכי קא קשיא ליה מתנת שכיב מרע במקצת היא ושכיב מרע במקצת בעיא קנין מכלל דרב הונא סבר לא בעיא קנין והא קיימא לן דבעיא קנין אלא ר' אבא הכי קשיא ליה חמרא לא קאמי דמי חמרא לא⁶) ואירך מחמרא כדי ליפות את כחו. שלחו מתם מחמרא כדי ליפות את כחו, ואם יש על המשיב לשאור⁷). והא גרסינן דרבא ורבינא⁸) לא סבירא להו הא דרב הונא לענין הגט קאמי ריש לומי גזירה שמא יאמרו יש גט לאחר מיתה אבל לענין מתנה מסבר סבירא להו. ונוסח מתנת שכיב

¹ מוכא בקצור גם בסי' העשור ד"ו ד' צ"ח וד"ל ד' ג"ז ע"ב.

² גיטין ד' ע"ב ע"ב.

³ בבא בתרא ד' קנ"א.

⁴ גיטין ד' ס"ה ע"ב.

⁵ אולי איררא.

⁶ צריך לחוסוף: אמר מחמרא קאמר.

⁷ אולי: לשאול.

⁸ לפנינו בגמרא (ד' ע"ג): רבה ורבא.

מרע לפי שהוא מתחלק לררכים הרבה על דעת הנותן אם רצה לעשות בקנין או בלא קנין או בשיוור או בלא שיוור או במצוה מחמת מיתה ועל כל הדרכים שפירשנו לעיל לפי לא כתבנו נוסח המתנה מכואר כשאר כל הנוסחאות. ויש שכוחבין הכי⁽¹⁾.
 אנו עדים החתומים למטה כך היה שנכנסנו אצל פלוני בן פלוני ומצינו אותו חולה ומוטל על המטה ודעתו ביושבת עליו ודבריו ומילוליו בסוף כשאר כל בני אדם המהלכין על רגליהן בשוק ויודע להשיב על הן הן ועל לאו וצוה מחמת מיתה ואמי לנו היו עלי עדים שנחתי לפלוני בר פלוני כך וכך או כל הנמצא לי בעולם מקרקעי ומטלטלי בלב שלם ובנפש חפצה ושיירתי לשאר יורשי ארבעה זווים וסלקתי ירי יורשי סילוק נמור בארבעה זווים ששיירתי להם והשאר הכל הוא לפלוני זה במתנה נמורה ולא יהא רשות לא ליורשי ולא לשום אדם בעולם לערער עליו בכלום ומתנה זו מתנה נמורה חתוכה וחלוטאתא שרירא וקיימא כדת וכהלכה גלויה ומפורסמת כדרך כל שטרי מתנות שכיב מרע ברורות וחוקות דנהינות בישראל מיומא דנן ולעלם דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי, והוברר לנו אנו עדים כי מתוך חולי זה נפטר לבית עולמו וחיי לרבנן ולכל ישראל שבק ומה שצוה אותנו פלוני זה שכיב מרע כתבנו וחתמנו ביד פלוני זה ככל מ⁽²⁾ דכתיב ומפורש לעילא כמו ששמענו מסוף וצוה אותנו ונתננו ביד פלוני זה להיות בידו לראיה ולזכות והכל שריר וקיים. ויש נמי שכוחבין שטר זה סבריא המהלך על רגליו אם הוא בעת סכנה או מזכיר שם המיתה בשעת המתנה כמו שפירשנו לעיל. וזה השיוור שכתתי בהאי נוסחא דלעיל מר⁽³⁾ זווים ליורשים הכי מצאנו בנוסחא עתיקא מיהו לעניות דעתין לא חוי לן הכי ואין לשיוור זה בזה המקום עיקר, ובסייעתא דשמיא אנו עתידין לפרש האי מילתא בהלכות מתנת שכיב מרע ומצוה מחמת מיתה פי⁽⁴⁾ מכואר באי זה מקום הנני השיוור שצריך לו או באי זה מקום אין צריך. ונשאל הנאון רבי יצחק זיל⁽⁵⁾ אם היתה צוואת שכיב מרע מחמת מיתה בשני עדים והעיד על עצמו העד האחד בקנין⁽⁶⁾ ולא נכתב בצוואה וקנינא מוסף על מתנתא דא כרי שיהא מיסה את כחו צוואה בסלה היא משום שהעיד העד בקנין וחיישינן שמא לא נמר להקנתו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה או לא. תשובה אותה צוואה נכונה היא ואינה בסלה משום שאין סתם קנין לכתיבה עומד⁽⁷⁾ ושמא לא נמר להקנתו אלא בשטר אלא כשהיה הקנין בסני שנים, אבל אם היה בסני אחר אינו עומד לכתיבה ולא חיישינן שמא לא נמר להקנתו אלא בשטר. ותו נשאל⁽⁸⁾ שכיב מרע שאמי לשני עדים כתבו וחתמו ותנו ולא היתה הערות בקנין נחשוב כאילו הוא בקנין ונחוש שמא לא נמר להקנתו אלא בשטר או לא. תשובה אם אמי לשני עדים כתבו וחתמו ותנו זהו ודאי שאומרין בו חיישינן שמא לא נמר להקנתו אלא בשטר ואין שטר לאחר מיתה ואם אמי להם אף כתבו וחתמו ותנו הרי הוא כמיסה את כחו. ותו⁽⁹⁾ צריך שיאמר שכיב מרע מהיום ולאחר מיתה כמו שצריך במתנת כריא או לא. תשובה אם מתנת שכיב מרע מחמת מיתה היא צריכה מהיום ולאחר מיתה,

⁽¹⁾ עיי' בס' העמוד ד"ו ד' צ"ט וד"ל ד' נ"ו ע"ב. — ⁽²⁾ מאי.

⁽³⁾ מובא גם בתשו' הר"ף סי' י"ט.

⁽⁴⁾ יש להוסיף מש"ס: והשני לא נרמו.

⁽⁵⁾ ב"ב דף ס'.

⁽⁶⁾ תשו' הר"ף סי' כ'.

⁽⁷⁾ תשו' הר"ף סי' כ"א. ואלה התשובות סי' י"ט, כ' וכ"א נמצאו גם בתשו' הגאונים שהחיל

הרא"א הרכבי סי' ק"ט עמוד 204.

ותו¹) זה שאמי המשנה במתנת שכיב מרע שייר קרקע כל שהוא דוקא אבל ממלטלי לא או דילמא אפילו אמי ממלטלי ואם הממלטלין הוי שיור האשה שנתנה מתנה לחוד במתנת שכיב מרע ולא שיירה הימנה כלום נחשוב מה שנשאר אצלה מחוב כתובתה על בעלה שיור ואם עמדה אינה חוזרת, או דילמא כיון שלא נתנה כתובתה לגבות מחיים לא הוי שיור. תשובה, זה שאמי המשנה במתנת שכיב מרע שיור קרקע כל שהוא לאו קרקע דוקא אלא אפי' ממלטלי הוי שיור כדאמי חמשה עד שיכתבו²) כל נכסיהם ובכלן שכיב מרע ובכולהו הוי שיור לבר מכתובת אשה מקרקעי תקינו רבנן ממלטלי לא תקינו רבנן³), ומה ששאלת אם נתנה האשה מתנה לחוד במתנת שכיב מרע וכו' שאלה זו אינה צריכה שכל מצוה מחמת מיתה אם עמד חוזר בין שייר בין לא שייר אעיג דקנו מיניה.

והשמר השלשה ושישים הוא שמר שכירות.

והוא שכירות קרקע שהוא נקנה בכסף ובשטר ובחוקה ובקנין נמי שכל הדברים נקנין בקנין חוץ מן המטבע והאשה ואפי' הדברים שאין נקנין בשאר דברים נקנין הם בקנין כל שכן וודאי הדברים נקנה בכסף ובשטר ובחוקה⁴) כנון הקרקעות דין הוא שיהיו נקנין בקנין וקיימי לן כשם שהקרקע נקנה בכסף ובשטר ובחוקה⁵) כמפורש בהיא מתנתא דמעשרות דמייחין בנראה בתחלת פ' שנים אוהוין בטלית⁶) איתביה רבא⁷) מעשה ברבן גמליאל וזקנים שהיו כאין בספינה ואמי רבן גמליאל עשור שאני עתיד להפריש נתון ליהושע שהוא לוי⁸) והוא יד עניים ומקומו מושכר לו זה מעשר ראשון ועשור אחר שאני עתיד למוד זה מעשר שני נתון לעקיבא בן יוסף שהוא פרנס והוא יד עניים⁹) ומקומו מושכר לו כדי שיוכה בו לעניים ונתקבלו לו שכר זה מזה וכי ר' יהושע ור' עקיבא בצד שדה ריג הוו קיימי שהקנה אותם להם ופרקינן ריג ממלטלי אנכ מקרקעי הקנה להם ומכיון שקבל ריג כסף שכירות הקרקע מן הזקנים זכו הם בקרקע עבורם ובכל מה שבתוכו דקיימי לן כשם שהקרקע נקנה בכסף בשטר ובחוקה, כך שכירות הקרקעות נקנה בכסף ובשטר ובחוקה והאי מתנתא כבר חבטנו עליה כמה חבטים במקומה אבל אין כאן מקומה ונס בתחלת שנים אוהוין לא הובאת אלא אנכ נראה וללמד ממנה דין הסדרונדרות¹⁰)

¹) תשוי הרי"ף סו' כ"ב (גם בתשובות הגאונים הנ"ל סו' קמ"ב) וארבע תשובות הללו שוות בלשונן מה ובתש" הרי"ף — ²) בבא בתרא ד' ק"ג ע"ב.

³) הרי"א הכבי העיר שם הערה ז' כי מאמר: וכבר קדמו, הנמצא שם, חסר בנדפסות (וגם פה). ויש להעיר ג"כ, כי חסר שם בתה"ג, מה שנמצא בסוף בנדפסות וגם פה: ומה ששאלת אם נתנה האשה וכו' עד סוף התשובה. — והנני להעיר עור, כי מה שהוסיף שם הרי"ף בסוף התשובה: "וכבר קדמו דברינו בזה בפרק המכרחת וכו' אבל השתא דתקינן רבנן בתראי וכו'" כוונתו למה שכתב בהלכותיו כתובות פרק תשיעי (ד' רכ"ח) כי שם נמצאו דבריו אלה אשר הביאם גם ר"י הברצלוני לעיל עמוד 102.

⁴) קידושין ד' כ"ו.

⁵) צריך להוסיף: כך שכירות קרקע נקנה בכסף בשטר ובחוקה (בבא מציעא ד' צ"ש ר"ע"ב).

⁶) בבא מציעא דף ו"א.

⁷) ובי"ה בס" ר"ח. ולפינו בגמרא: ר' אבא.

⁸) כפ"י ר"ח. ומלות: "והוא יד עניים" יש למחוק פה.

⁹) כ"ה בס"י ר"ח.

¹⁰) אולי: הסמרות, היינו שומר ועומד בצד שדהו. עיי' בערוך השלם ערך סגטר שהביא